

була неоднозначною. Деякі наголошували на недоцільності оволодіння вчителем початкових класів психотерапевтичними технологіями і виконанні функції терапевта, адже для цього в школі є психолог, соціальний педагог. Більшість же учасників дискусії стверджували про необхідність упровадження таких естетотерапевтичних засобів, як мистецтво, природа, казка, гра через потужний гармонізуючий вплив на особистість молодшого школяра. У ході обговорення дискусійних питань відбувається активізація мислення студентів, розвиток емоційного інтелекту, формування комунікативних навичок, розвиток уміння аргументувати власну позицію.

Отже, особистісна зорієнтованість естетотерапевтичної підготовки майбутніх учителів початкових класів передбачає спрямованість процесу на професійно-особистісний розвиток студентів, розкриття індивідуально-творчого потенціалу, формування естетотерапевтичної компетентності, створення психологічно комфортного освітнього середовища засобами психолого-педагогічного та естетотерапевтичного впливу на учасників педагогічного процесу.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
3. Роджерс К. Свобода учиться / К. Роджерс, Дж. Фрейнберг ; пер. с англ. А. Б. Орлов, С.С. Степанов, Е. Ю. Патяева ; науч. ред. А. Б. Орлов. – М. : Смысл, 2002. – 527 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.
5. Федій О. А. Підготовка педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія і практика : [монографія] / О. А. Федій. – Полтава : ПНПУ, 2009. – 404 с.
6. Якиманская И. С. Разработка технологии личностно ориентированного обучения / И. С. Якиманская // Вопросы психологии. – 1995. – № 2. – С. 24-26.

Опанасенко Д. О.
студентка групи ДВ–37
психолого-педагогічного факультету
ПНПУ імені В.Г. Короленка

*Науковий керівник: Бурсова С.С.
старший викладач кафедри
початкової і дошкільної освіти
ПНПУ імені В. Г. Короленка*

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ БАТЬКОМ

Стаття присвячена проблемі виховання дітей дошкільного віку батьком. У ній автор розкриває основні функції батька та основні помилки, які вони можуть допускати у вихованні власних дітей. Також автором розкриті періоди, коли в стосунках «дитина – батько» відбуваються вагомі зміни, що потребують певної реакції та корекції з боку дорослих.

На формування особистості дитини значний виховний вплив має сім'я, яка є першим і найголовнішим соціальним інститутом для кожної дитини. Роль сім'ї у вихованні дітей – велика і відповідальна. Батьки є першими вихователями, які зміцнюють і загартовують організм дитини, розвивають її мову і мислення, волю і почуття, формують її інтереси, прагнення, смаки, здібності, виховують любов до знань, допитливість, спостережливість, працьовитість.

Виховання дітей у сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості. Духовний вплив батьківського дому на формування її особистості створюється завдяки щирій материнській ласці, небагатослівній любові батька, домашньому теплу, піклуванню, затишку і захисту, родинній злагоді. Все це з раннього дитинства спрямовує свідомість, волю, почуття дитини. Під керівництвом батьків діти набувають свій перший життєвий досвід, уміння і навички життя в суспільстві.

Виховання дитини – складний процес. Сучасні сім'ї відчувають велику напругу: економічна нестабільність, місцева метушня, моральне напруження, через які не в силах подолати величезну кількість існуючих проблем. Стосунки між членами сім'ї завжди викликали

багато розмов та інтересів. Більшість батьків стикаються з великими проблемами при вихованні дітей. З огляду на тиск і напругу, які щодня відчуває родина, легко зневіритися у свої сили. У міру того як батьки почувають себе все більш виснаженими фізично, емоційно і духовно, їхній душевний стан відбивається на ставленні до дитини. Вона ж – найбільш потребує і вразлива людина нашого суспільства, і більше всього вона має потребу в любові.

В нашому суспільстві інтереси держави й сім'ї відносно виховання підростаючого покоління найчастіше збігаються, ціль і задачі суспільного й сімейного виховання в основному також є ідентичними.

Метою виховання дитини у сім'ї – є всебічний розвиток особистості, що сполучає у собі духовне багатство, моральну чистоту й фізичну досконалість. Але трапляється так, що батьки дитини розлучаються, або по іншій причині дитина не відчуває підтримку батька. Тоді виникає проблема недостатньої уваги з боку чоловіка, в результаті якого у дитини можуть спостерігатися негативні прояви психічного розвитку, адаптації у суспільстві, з'являються комплекси, можливі прояви девіантної поведінки.

Виховання дітей батьком так само важливо, як і участь у їх вихованні матері. Проте чомусь роль мами вважається головною, а тато багатьом бачиться, мало не гостем у виховному процесі. Між тим, виховання дітей батьком – невід'ємна частина сімейного виховання в цілому, а його необхідність незаперечна, адже сім'я для дитини починається з мами і тата і обоє батьків стоять на одному щаблі й нерозумно стверджувати, що когось вплив більш важливий та істотний.

Питання особистісного зростання та психологічної особливості стосунків батька з дитиною дошкільного віку висвітлюються у праці

Абрамової Г., Бондарчук О., Кононко О., Котирло В., Макаренко А. та багато інших педагогів минулого та сьогодення.

Традиційно прийнято вважати виховання дітей є обов'язком матері. Однак, слід зазначити, що інститут батьківства на сучасному етапі набирає обертів. Існує чимало прикладів сімей (і постійно їхня кількість зростає), де функції виховання і піклування про дитину частково, або повністю беруть на себе чоловіки. Близько десяти років тому психологи, звертаючись до студентів психолого-педагогічних факультетів, залучали розвивати і підіймати авторитет батьківства, наголошуючи на вплив батьківства на формування психіки дитини [2, с.56].

Батько несе найважливіше значення для розвитку дитини з самого моменту народження. Батьківська душевна турбота про дитину – це здатність швидко, гаряче і діяльно відгукуватися на його емоційні потреби. Виражена любов батька дає відчуття особливого емоційно-психологічного благополуччя, яке не може повною мірою забезпечити самотня жінка-мати. Батьківська любов у порівнянні з материнською – любов «вимоглива», умовна, яку дитина повинна заслужити. Вона не є вродженою, а формується протягом перших років життя дитини. Для того щоб заслужити батьківську любов, дитина повинна відповідати певним соціальним вимогам і батьківським очікуванням щодо здібностей, досягнень, успішності. Любов батька служить, як би, нагородою за успіхи і хорошу поведінку. У дитині для батька втілена можливість продовження роду, оскільки відповідно до традиційними нормами чоловік повинен виховати спадкоємця як продовжувача роду, традицій і родової пам'яті. Таким чином, батько виконує функцію соціального контролю і є носієм вимог і дисципліни.

Роль батька у вихованні полягає в заохоченні активності, спрямованої на розвиток соціальної компетентності. Якщо мати надає

дитині можливість відчутти інтимність людської любові, то батько допомагає знайти йому шлях до людського суспільства. Батько є для дітей джерелом знань про світ, працю, техніку, сприяє формуванню соціально корисних цілей та ідеалів, професійної орієнтації. Любов батька вчить і сина, і дочку тому, як може проявляти себе любов чоловіка до дітей, до дружини і до оточуючих, забезпечує приклад батьківської поведінки дітей в майбутньому, формування життєвої і статеворольової позиції в суспільстві.

Люблячий батько нерідко ефективніший вихователь, ніж жінка. Бути батьком – означає допомагати дітям формувати свій характер. Хлопчики частіше тягнуться до батька, а за його відсутності до чоловіка взагалі. Проявляють наполегливий інтерес до чоловічої роботи. Дівчатка надають перевагу мамі та «жіночій» роботі. Їм важливе вираження любові від батьків не лише словами, а й рухами (обійняти, поцілувати, погладити по голівці) [7, с.14].

Науковці виділяють такі функції батька:

- виховна функція: батько – це та людина, через якого діти знайомиться з чоловічою частиною людства. І якщо батько – зразок мужності, благородства, поваги і любові до своєї дружини, у підростаючого покоління будуть формуватися правильні погляди, які вони надалі перенесуть і в свої сім'ї. Дуже важливе виховання батьком не лише хлопчиків, але і дівчаток. Вони вчаться усвідомлювати свою жіночність саме через ставлення до них головного чоловіка в їх житті – батька. Правильне ставлення папи до дочки допоможе дівчинці уникнути багатьох комплексів, які закладаються у дитинстві і потім усе життя дають про себе знати. Оскільки батько оцінює дітей і діє більш рішуче, виступаючи в ролі судді, то діти більш чутливі по відношенню до батька. Вони відносяться з великою увагою до всього, що він їм говорить, часто прислухаються і слухають його рекомендації. Таким

чином, саме батько суттєво впливає на їх самосвідомість [6, с. 56]. Виховна функція батька не може бути замінена підвищеною увагою з боку матері, бабусі і ще кого-небудь.

- Захисна функція полягає у фізичному захисті, підтримці, спокої, психологічному комфорті, захисті від різноманітних руйнівних впливів сучасного світу в моральній, соціальній, політичній площинах. Ця функція має важливе значення, хоч і деякі батьки забувають про неї, адже дитина повинна завжди почувати себе у безпеці, знати, що її завжди підтримають у складних для неї ситуаціях.
- Функція еталону. Батько впливає на майбутнє життя своєї дочки: з одного боку, закладає образ бажаного для неї чоловіка і формує відношення до чоловіків в цілому – з іншої. Що стосується хлопчиків, то чоловік є зразком для наслідування: дитина сприймає голос, інтонацію, жести, погляд, манеру спілкування, звички, захоплення [2, с.57].
- Розвиваюча функція передбачає створення сприятливих умов для всебічного розвитку дитини, її саморозкриття, самоствердження [6,с.55]. Особлива роль батька у вихованні дитини полягає в турботі про її здоров'я, її фізичну підготовку, загартовування, розвиток сили, спритності, витривалості, швидкості. Розвиваючи фізичні сили дитини необхідно одночасно привчати її до акуратності, організованості, дисциплінованості. Тут не допоможуть розповіді та розмови, вплив зможе надати тільки особистий приклад батька [7, с.57].

Сучасні психологи визначають чотири періоди, коли в стосунках «дитина – батько» відбуваються вагомі зміни, що потребують певної реакції та корекції з боку дорослих [6, с.14]:

- до 3 років – повна залежність від батьків. У цей період дитина сама не приймає рішень і має обмежений вибір, хоча своєю наполегливістю і потужним «аудіовпливом» може спровокувати

рішення дорослих на свою користь. Саме в цей час дитина посідає «царську» позицію, тому що їй приділяється підвищена увага, їй підкорені всі члени сім'ї, а головне всі їй «служать».

- з 3 до 9 років безумовне захоплення батьками. Особливість цього періоду в тому, що дитина дивиться на батька знизу вгору і пишається тим, що її батько велетень, найсильніший, найсміливіший і все вміє робити. Діти цього віку часто сперечаються чий батько кращий. При цьому вони можуть чимало перелічити, що можуть їхні батьки.

- з 9 до 16 років – часткове розчарування в батьках. З ростом матеріальних, емоційних та духовних потреб діти починають розуміти, що батько може і знає далеко не все.

Усім батькам хочеться бачити своїх дітей здоровими, інтелектуально розвиненими і самостійними особистостями, але нерідко батьком допускаються виховні помилки за які, згодом, доводиться розплачуватися дитині:

- Небажання прислухатися до дитячої думки. Як результат, дитині важко приймати самостійно рішення та не мають права вибору.

- Перевищення батьківської влади. Батько намагається контролювати все, що оточує дитину та всі її дії.

- Непослідовність у вихованні. Наприклад, сьогодні батько заборонив дивитися мультфільми, завтра ця заборона знімається. В результаті, дитина несерйозно ставиться до покарань і заборон.

- Емоційне відкидання. Батько має порівну ділити свої почуття до кожного з дітей.

- Виховання вундеркінда. Бажаючи дитині гарну освіту, розвинути її, часом, надумані здібності, батьки позбавляють її щасливого дитинства.

- Надмірна суворість. Якщо батько не пробачає дитині жодної провини. Постійні покарання вирошуватимуть невпевненість, дитині буде складно вибудовувати відносини з оточуючими.

На жаль, помилки неминучі. Дуже важко виховувати дітей без помилок і сумнівів. Однак, якщо людина знає, в чому його батьківські проблеми, що саме призводить до того, що її найкращі наміри не завжди приносять позитивні результати, це вже половина успіху. Знання про помилки та їх несприятливі наслідки допоможе вам уникнути їх і виховати здорову, життєрадісну дитину.

Слід сказати про те, що кожен батько має знайти індивідуальний підхід до власної дитини, адже кожна людина особистість і має риси характеру, які не притаманні тій, чи іншій людині. Цей фактор потрібно враховувати, щоб не виникло проблем у спілкуванні та розумінні один одного.

Список використаних джерел:

- 1 . Аромштам М. Пустите папу в детский сад. О проблемах половой идентификации детей/ М. Аромштам // Дошкольное образование: Прилож. к газ. "Первое сент.". – 2007. – №11. – С.3–4.
- 2 . Бозик Е. Роль отца в жизни ребенка/ Е. Бозик // Дошкольная педагогика. – 2013. – №9. – С. 57.
- 3 . Бурмістрова М. Роль батька у становленні особистості дитини / М. Бурмістрова // Дошкілля. – 2013. – № 4. – С. 8–10.
- 4 . Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля»/ Білан О.І, Возна Л.М., Максименко О.Л. та ін. – Тернопіль :Мандрівець, 2012.
- 5 . Гончаров В. Виховання дітей. Помилки батька / В.Гончаров // Соціальний педагог. – 2011. – №4. – С. 51–53.
- 6 . Кулаковская А. Авторитет отца в семье / А. Кулаковская, М. Прокопьева // Воспитательная работа в школе. – 2013. – №9. – С. 21–22.
- 7 . Марченко О. Що означає бути батьком/ О. Марченко // Дошкільне виховання. – 2009. – №6. – С. 14–16.
- 8 . Пазухина И. Без папы - как без рук / И. Пазухина // Дошкольная педагогика. – 2009. – №2. – С.55–57.
- 9 . Шевченко О. Не тільки про маму/ О. Шевченко // Соціальний педагог. – 2013. – №4. – С. 14–16.
- 10 . Шишова Т. Про виховання чоловічого характеру/ Т. Шишова // Шкільний світ. – 2006. – № 47. – С.10–11.